

میر عبدالواحد سادات

تاچ فقید، ازاد مخواه بزرگ راگرامی میداریم

در ادامه گرامیداشت از پدران معنوی ما، امروز به بهانه شصتمین سالروز خاموشی شمع زندگانی یکی از تاجداران سلطان قلوب مردم دانا، از شادروان براتعلی تاچ، تبجیل میداریم که همچنان یکی از پدران حقوق مدرن و معاصر افغانستان و بانی حقوق تجارت در کشور ما می باشد.

میرهن است که بدون شناخت از مبارزه تاریخی علم و جهل و عدم آشنایی با تاریخ جدل سنت و مدرنیته که بعد از شمس النهار مطرح میگردد و بویژه نهضت های مشروطه خواهی اول، دوم، سوم و جنبش دیموکراتیک کشور ک با دهه مشروطیت تداوم میآید. نسل جوان افغانستان هیچگاهی نمیتواند، از مفاهیم جاودان آزادی، ترقی و عدالت پاسداری نماید و بخاطر تحدید قدرت استبدادی مدافع حاکمیت قانون باشد.

زنده یاد براتعلی تاچ متولد دره زیبای ترکمن و سرخ پارسا (سال ۱۹۱۰ م) است، که در نهضت امانی شامل مدرسه "صداقت" شهر کابل گردید و در اواخر این دوره ترقی و تعالی افغانستان در جمع یکصد تن دانش آموزان از طرف شاه امان اله برای کسب تحصیلات عالی به کشور ترکیه اعزام گردید. تاچ جوان و پر استعداد در رشته حقوق و علوم سیاسی به سطح عالی تحصیل نمود و بنابر علاقمندی شخصی به تحقیقات در بخش اقتصاد همت گماشت و مدتی در بانک شهر استانبول تجربه کاری کسب نمود.

در بازگشت بوطن، تاچ فقید در ردیف نسل اول استادان فاکولته حقوق و با تحصیلات عالی در حقوق مدرن و معاصر، (زنده یاد قدیر تره کی، روانشاد ابراهیم عالمشاهی و اکبر پامیر فقید)، جای استادان ترکی را احراز نمودند. همین بزرگان علم حقوق و استادان ورجاوند و دانشمند ما، راه اختلاط نظام حقوقی اسلام و حقوق مدرن را که اساس آن در اولین قانون اساسی و ایجاد قوانین در کشور پیریزی گردیده بود، تداوم دادند. تاچ فقید درین راستا، مقررات حقوقی ساختن تجارت و کوپراتیف ها را مطرح و اولین اصولنامه محاکمات تجارتي را تسوید نمود. این استاد بلند مرتبت و مبتکر حقوق، افزون بر کار در موسسات دولتی، توجه زیاد به راه و ایجاد زمینه های توسعه اقتصادی محلات مبذول و بخاطر دستیابی به این اهداف "شرکت تجارتي هزاره جات" را اساسگذاری نمود.

تاچ نو جوان که با چهره منفور استبداد آشنا بود، در دوره مدرسه و حال و هوای مسلط نهضت امانی متوجه تغییرات عظیم ماحول خود میگردد و در زمان تحصیل و کشور در حال انکشاف و شگوفایی ترکیه، براه نجات افغانستان از عقب ماندگی دهشتبار قرون، از طریق دیموکراسی، حاکمیت مردم، وحدت واقعی ملی و برقراری عدالت باورمند میگردد. این شخصیت سترگ ملی و علمی افغانستان برای تحقق آرمان ترقی و تجدد، در احوال تغییرات بزرگ جهانی که زمامداران وقت مجبور به اعلام دیموکراسی و آزادی (از بالا و دربار) گردیدند. ترقیخواهان با راه اندازی تشکل های سیاسی و اشتراک در دوره هفتم پارلمان، در میدان سیاست فعالانه حضور یافتند. درین احوال شور انگیز، تاچ فقید در جمع از همفکران آزادیخواه (زنده یاد فرهنگ، شادروان فتح محمد خان فرقه مشر، زنده یاد محمد آصف آهنگ، فقید نور الحق هیرمند، زنده یاد عبدالحی عزیز و ... برهبری شخصیت کبیر ملی و مترقی شادروان غبار، حزب وطن را ایجاد نمودند.

متاسفانه دستگاه حاکمه سلطنت تحمل حضور گسترده مردم را در میدان سیاست و اشتراک بهترین نمایندگان منتخب شانرا در پارلمان تحمل نتوانستند و با شیوه اسلاف راه سرکوب و استبداد را تکرار نمودند. بدینترتیب جنبش مشروطیت سوم و دوره هفتم شورا که خوب درخشید، توسط خود صدراعظم وقت که علاقمند لقب «پدر دیموکراسی» بود و البته با فشار اعضای قدرتمند شورای سلطنت سرکوب و منادیان و آزادیخواهان راهی زندان گردیدند.

مشروطه خواهان که بجز دیموکراسی، حاکمیت قانون، ترقی و عدالت هدف نداشتند، مجبور گردیدند که بدون حکم قانون و فیصله محکمه برای سالیان متوالی پای در زنجیر، رنج زندان را متحمل و خانواده های شان از حقوق کار و تحصیل محروم گردند.

درین جمع این شور و شر پسندان، تاچ فقید بعد از دهسال حبس رها گردید و متاسفانه فقط دوسال بعد بطور مرموزی وفات یافت.

خوشبختانه دو فرزند برومند این آزادیخواه سترگ، محترم استاد شاه نور تاچ و محترم همایون تاچ حیات داشته و با تحصیلات عالی به فعالیت های فرهنگی خویش ادامه می دهند، جناب همایون تاچ از مبارزان سابقه دار و روشنگر متعهد، میراث دار معنویت بزرگ پدر و بحیث یک فرهنگی فرهیخته، افزون بر سایر فعالیت های سیاسی و اجتماعی، مسولیت مجله وزین محبت را که در شهر لندن نشر میگردد، عهده دار می باشد.

روان حقوقدان بلند مرتبت و آزادیخواه بزرگ تاچ فقید شاد، یادش گرامی و همیشه!

با حرمت

میرعبدالواحد سادات

یادداشت:

دوستانیکه میخواهند، در مورد تاچ فقید بیشتر معلومات کسب نمایند، به ماخذ آتی مراجعه خواهند فرمود، که در آماده ساختن این یادداشت، فیض برده شده است:

- غبار - افغانستان در مسیر تاریخ - جلد دوم (صفحات ۲۴۴ - ۲۵۴)
- پوهنیار - سید مسعود - ظهور مشروطیت و قربانیان استبداد در افغانستان (صفحه ۱۶۷)
- کیبری - امان اله - عقابان خونین و رازهای اندوهگین (صفحه ۳۱۴)
- دانشنامه آریانا - مهدیزاده کابلی